

10. Якимович Т. Д. Интеграция теоретического и производного обучения в процессе профессиональной подготовки фахівців (на матеріалі електронної промисловості) : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 3.00.04 / Т. Д. Якимович. – Київ, 2001. – 21 с.

АВРАМЕНКО О. Б. Особенности изучения технических дисциплин в процессе подготовки учителей образовательной области “Технология”.

В статье представлен системный анализ технических дисциплин как интегративной составной формирования в учителя технологий фундаментальных технико-технологических знаний и широты его подготовки. Доказано, что технико-технологическая подготовка, которая отображает взаимосвязь науки, техники и технологии, есть невозможным без учета интегративных связей. Благодаря интеграции очерчиваются системы связей и взаимоотношений, которые носят многоаспектный характер.

Ключевые слова: техника, технические дисциплины, интеграция, подготовка учителей.

AVRAMENKO O. B. Technic and technjlogy training features of future technology education teachers

System analysis of technical discipline is presented in article as integrating of the component shaping in teacher technology fundamental technical knowledge and widths of his preparation. It is proved that shaping the united system of the knowledge about surrounding world, which displays intercoupling the science, technology and technologies, there is impossible disregarding integrating of the relationships. Due to integrations are outlined systems of the relationships and relations.

Keywords: the technology, technical discipline, integration, preparing the teachers.

**Бовсунівський В. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОЕКТНО-ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті проектно-художня діяльність розглядається в контексті навчання технологій, а не образотворчого мистецтва. Актуалізовано стан дослідження художнього проектування у наукових джерелах. Запропоновано робоче формулювання сутності поняття “художнє проектування” як синонімічне до поняття “дизайн”.

Ключові слова: художнє проектування, дизайн, післядипломна педагогічна дизайн-освіта.

Особистісно і компетентнісно зорієнтована парадигма української освіти спрямовується на конкретизацію цілей і завдань навчання і проектування. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій і образотворчого мистецтва включає курси з основ дизайну, оскільки художнє проектування в умовах ринкових відносин набуває особливого соціокультурного значення.

Актуальні проблеми підготовки фахівців знайшли відображення в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, галузевих стандартах вищої освіти та основних напрямках реалізації Болонської декларації. Вищі навчальні заклади, які здійснюють підготовку майбутніх педагогів з основ

дизайну, ще недостатньо забезпечені державними освітніми стандартами та навчальними програмами фундаментальних й професійно-орієнтованих дисциплін. Тому глибокого аналізу вимагає змістове наповнення кожної дисципліни, що дозволить уникнути дублювання навчального матеріалу та розставити пріоритетні акценти, необхідні для компетентності з дизайну у майбутніх учителів. Питання підготовки фахівців-педагогів, компетентних у художньому проектуванні, вимагають систематичного й обґрунтованого висвітлення, розробки організаційного та науково-методичного забезпечення.

Особливо актуальною є проблема організації проектно-художньої діяльності вчителів технологій у післядипломній освіті. У вітчизняному досвіді вчителі технологій мало знайомі із художнім проектуванням і конструюванням. Для варіативного компонента освіти в загальноосвітніх навчальних закладах рекомендовано МОН України програми з дизайну, етнодизайну, але із змістом образотворчого мистецтва, а не технологій. Дизайн (художнє проектування і конструювання) є якісно новим змістом, який утворюється в результаті інтеграції образотворчого мистецтва і технологій. Оскільки курс з основ дизайну включено у перелік дисциплін з фахової підготовки майбутніх учителів технологій, то важливо організувати проектно-художню діяльність і для вчителів-практиків, які не вивчали раніше такої фахової дисципліни.

Стан дослідження проблеми. Загальні проблеми професійної дизайн-освіти у галузі мистецтвознавства є предметом різнобічних досліджень О. І. Генісаретського, І. Я. Герасименко В. Я. Даниленко, Є. М. Лазарева, В. Ф. Сидоренка. Предметами дослідження цих учених є проектна культура та естетика дизайнерської творчості. О. В. Трошкін виокремлює розвиток ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності. Г. Б. Мінервін, І. С. Рижова вивчали соціальну природу дизайну. О. О. Фурса аналізує дизайн-освіту у мистецьких коледжах. Проблеми історичного і сучасного досвіду дизайн-освіти в Україні та за кордоном досліджували О. Я. Боднар, О. В. Бойчук, В. Л. Глазичев, А. Л. Діжур, С. П. Мигаль, П. М. Татіївський, О. М. Хмельовський, Л. М. Холмянський, А. А. Чебикін, М. І. Яковлев.

У педагогічному аспекті дизайн-освіти виокремлюємо наукові праці О. Г. Гервас, Т. М. Борисової, В. П. Іванова, М. В. Пагути, Н. Ю. Романової, В. П. Тиценка.

Метою статті є актуалізація проблеми післядипломної дизайн-освіти, яка ще не розв'язувалася у спеціально організованих дослідженнях і, зокрема, виявлення, формулювання і апробація педагогічних умов проектно-художньої діяльності вчителів технологій у процесі післядипломної освіти. Відповідно до мети постають завдання:

1. Здійснити науковий аналіз теоретико-методичних джерел з

проблеми післядипломної освіти фахівців мистецтва і технологій.

2. Сформулювати сутність поняття “проектно-художня діяльність”, виокремити особливості візуально-мисленнєвої діяльності вчителів технологій (основ дизайну).

3. Актуалізувати емпіричний досвід організації проектно-художньої діяльності учителів технологій.

4. Розробити і експериментально апробувати педагогічні ефективної проектно-художньої діяльності вчителів технологій у процесі післядипломної педагогічної освіти.

У галузі педагогічної дизайнерської освіти подальшої розробки потребує як теорія, так і організаційні аспекти післядипломної освіти учителів технологій, готових до впровадження художнього проектування у загальноосвітніх навчальних закладах. Недостатньо вивченими залишаються можливості інтеграції загальнохудожніх та професійно орієнтованих знань у формуванні цілісної системи знань і вмінь курсистів регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Стан досліджуваної проблеми вказує на наявність низки суперечностей методологічного, дидактичного і конструктивного характеру між:

– сучасними вимогами до підготовки і перепідготовки вчителя технологій і дизайну та його недостатньою фундаментальною підготовкою;

– інтегративним характером професійної діяльності вчителя технологій і дизайну та ізольованим підходом до вивчення окремих навчальних дисциплін у ВНЗ;

– вимогами до організації навчально-виховного процесу в закладах нового типу та невідповідністю науково-методичного забезпечення їхньої діяльності;

– зростаючими потребами суспільства в культурних, освічених фахівцях та недостатнім рівнем забезпечення умов формування їхнього художньо-естетичного розвитку в процесі навчання.

Отже, постає необхідність розв’язання наукової проблеми щодо розробки організаційно-педагогічних засад, пов’язаних з подальшим розвитком дизайн-освіти в Україні, а найперше у системі післядипломної педагогічної освіти.

Українською системою проектно-технологічної освіти започатковано реформування освітньої галузі “Технологія” з урахуванням сучасного зарубіжного досвіду і вимог компетентісно та особистісно зорієнтованої доктрини вітчизняного шкільництва. Гуманізація і гуманітаризація шкільного курсу технологій засобами проектування має враховуватися у післядипломній освіті вчителів технологій. Але проектування у вітчизняному досвіді технологічної освіти тривалий час не розглядалося як проектно-художня діяльність або дизайн-діяльність. Тому у системі післядипломної освіти учителів технологій майже відсутні курси з професійної дизайн-освіти

(художнього проектування), а в курсах з художньої культури і образотворчого мистецтва дизайн розглядається фрагментарно, без врахування його сучасних функцій.

“Дизайн – це комплексна міждисциплінарна проектно-художня діяльність, яка синтезує в собі елементи наукових, технічних і гуманітарних знань, інженерного конструювання і художнього мислення. Центральною проблемою дизайну є створення предметного світу, естетично оцінюваного як співмірного, гармонійного, цілісного” (О. Д. Святоцький) Із зазначеної сутності поняття “дизайн” видно, що це проектна діяльність, у якій передбачено конструктивне поєднання трьох найосновніших інформаційних потоків: вербального, сенсорного, структурного (речовинного, пов’язаного з архітектонічною творчістю).

Учителям технологій, художньої культури і мистецтва продовжує лишатися невідомим поняття “архітектонічна творчість”. Є три види архітектонічної творчості: архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, дизайн. Це просторові види пластичної творчості, види діяльності з просторового формотворення, у яких синтезується і художня культура, і образотворче мистецтво і технології. Отже, недостатнє ознайомлення вчителів технологій з поняттями художнього проектування є очевидними.

Тому актуальним є удосконалення комунікативної компетенції вчителів технологій у процесі самостійного читання наукової літератури зі спеціальності “дизайн”. Необхідність визначення нових підходів до вдосконалення комунікативної компетенції фахівців проектно-художньої творчості зумовлюється тим, що методику організації дизайн-діяльності сьогодні можна розглядати з урахуванням антропоцентричної і екологоцентричної парадигм, які виявляються у раціонально-технологічному і композиційно-пластичному підходах до формотворення предметного довкілля.

У дослідженнях і навчально-методичних комплектах з трудового навчання, де оптимально забезпечується рухова взаємодія, традиційно розглядається раціонально-технологічний (предметно-перетворювальний) підхід до реалізації навчального змісту (В. В. Вигонова, Є. М. Галямова, Н. В. Дупак, О. М. Коберник, В. Г. Кузь, М. С. Корець, Г. Є. Левченко, В. М. Мадзігон, В. Є. Римаренко, Л. М. Роєнко, В. Д. Симоненко, В. К. Сидоренко, Л. А. Снігур, Г. Т. Штука). Представники раціонально-технологічного підходу відстоюють думку про пріоритетність формування загально-трудо-вих умінь особистості у процесі виконання репродуктивних завдань і розглядають переважно проектно-технічну діяльність.

Композиційно-пластичний (образотворчий) підхід запропоновано у психолого-педагогічних наукових дослідженнях і навчально-методичних комплектах з художньої культури, художньої праці, основ художньо-

технічної творчості учнів (Н. В. Безлюдна, Л. Г. Вержиківська, Н. М. Голота, В. І. Гринєва, Л. А. Гуцан, В. В. Докучаєва, І. Л. Кузнєцова, Н. М. Конишева, О. В. Кочерга, О. А. Курєвіна, Н. В. Кудикіна, Є. А. Лутцева, М. П. Лещенко, З. М. Мірошник, Б. М. Йєменський, Л. В. Оршанський, Т. Н. Проснякова, С. М. Симоненко, В. М. Сирота, З. М. Сирота, Н. А. Цирулік, Т. О. Шевчук, Т. Я. Шпікалова). Науковці і практики, які вважають пріоритетним композиційно-пластичний підхід до предметного формоутворення, перевагу віддають проектно-художній діяльності, частково-пошуковому, продуктивному типу навчання учнів.

Але мало хто з дослідників звертає увагу на проблему вживання зарубіжних термінів (в т. ч. “*design*”, “*project*”) на вітчизняному ґрунті, в інтерпретації україномовних і російськомовних перекладачів. Поняття “*design*”, “*project*” синонімічні. *Project* (синоніми *plan*, *design*) – проектувати, демонструвати, виступати; проект (від лат. *projectus*) – це унікальна діяльність, яка має початок і кінець у часі, спрямована на створення певного особливого продукту чи послуги при певних обмеженнях у ресурсах і термінах, а також у вимогах до якості і допустимому рівні ризику (Вікіпедія). Сформульована сутність поняття “проект” (*projectus*) є доцільним для використання у виробничій діяльності інженера-конструктора, у технічному проектуванні. У навчальному процесі доцільний синонім *design* (дизайн).

Сучасні завдання в методиці та практиці навчання технологій пов’язані із проектно-технологічним підходом до художньої і технічної діяльності, із новим розумінням синтезу художньо-технічної творчості як основи проектування: словесного, графічного, предметно-маніпуляційного (пошукового макетування). Словесне проектування вимагає формування вторинної мовної особи, яка визначається як “сукупність здібностей людини до іншомовного спілкування на міжкультурному рівні, під яким розуміється адекватна взаємодія з представниками інших культур” (Гальськова, 2004). Адже дизайн-діяльність не має власної лексики, а запозичується із зарубіжних джерел.

Процес читання літератури із дизайну учителями технологій у позадипломній освіті, поза сумнівом, може розглядатися як міжкультурне професійне спілкування. Це вимагає від викладачів курсів набагато більшої уваги до мовної особистості учителів технологій.

У нових умовах можливість вдосконалення комунікативної компетенції курсистів з технологій визначається необхідністю вивчення структури їх сукупної художньо-технічної мовної; опису на основі цього вивчення особливостей мовної особистості курсистів у системі післядипломної педагогічної освіти.

В цьому випадку сам процес навчання повинен бути професійно-орієнтованим і сприяти розвитку професійно-значущих типів мислення учителів технологій, а також ініціювати їхню художньо-технічну творчість у

процесі занять з етнічного дизайну [1]. Важливо розглянути сутність професії дизайнера з точки зору мистецтва [2], у контексті формування естетичної культури учителів [3]. Для прикладу подаємо орієнтовний зміст художнього проектування, який є актуальним і своєчасним для учителів-практиків з технологій.

**Структура програми навчальної дисципліни
“Основи художнього проектування”**

№	Назва модулів і тем	Всього годин	аудиторних	лекцій	Лабораторних	індивідуальних	самостійних
	МОДУЛЬ I. Вступ до дисципліни.						
1.	Тема 1. Естетичне освоєння світу людиною.						
2.	Тема 2. Мистецтво як естетичний феномен. Особливості художньої творчості.						
3.	Тема 3. Художній стиль у контексті естетично-художнього освоєння людиною світу.						
4.	Тема 4. Естетична і художня культура сучасності.						
5.	Тема 5. Дизайн: етапи становлення, соціально-культурна та виробнича функції.						
6.	Тема 6: Дизайн і технічна естетика.						
7.	Тема 7. Особливості формотворення в дизайні. Художнє конструювання, стилізація, декорування як засіб інноваційної діяльності дизайнера.						
8.	Тема 8. Колорит предметного середовища та його роль у людському житті. Колір у дизайні. Колір у техніці.						
9.	Тема 9. Символи і знакові системи						
10.	Тема 10. Формоознаки приміщення, значення у виробничому процесі та життєдіяльності людини. Дизайн інтер'єру.						
11.	Тема 11. Фірмовий стиль. Дизайн фірмової символіки.						
	<i>Тестування</i>						
	<i>Захист лабораторно-практичних робіт</i>						
	<i>Опорний конспект питань самостійного опрацювання</i>						
	<i>Захист рефератів, проектів</i>						
	Модуль II. Художнє конструювання як один із етапів художнього проектування.						
12.	Тема 12. Художнє конструювання як метод, та як заключний етап художнього проектування. Формоутворюючі фактори в художньому конструюванні. Використання природних матеріалів.						
13.	Тема 13. Закономірності композиції. Використання етнічних форм і традицій в художньому конструюванні Феномен “народного примітиву”.						
14.	Тема 14. Гармонія кольорів. Макетування і моделювання в художньому конструюванні. Декорування виробів.						
15.	Тема 15. Народна творчість. Декоративно-прикладне мистецтво. Класифікація видів декоративно-прикладного мистецтва. Символіка декоративно-прикладного мистецтва						
16.	Тема 16. Техніки декоративно-прикладного мистецтва.						
17.	Тема 17. Види композиції та їх тлумачення. Композиція творів декоративно-прикладної творчості.						
18.	Тема 18. Дизайн у виробничому та навчальному						

№	Назва модулів і тем	Всього годин	аудиторних	лекцій	Лабораторних	індивідуальних	самостійних
	процесі загальноосвітньої школи.						
19.	Тема 19. Організація декоративно-прикладної творчості в загальноосвітніх закладах.						
20.	Тема 20. Закономірності художнього формотворення у техніці. Побудова лінійної та фронтальної перспективи інтер'єру.						
21.	Тема 21. Основні відомості про ергономіку.						
	<i>Тестування</i>						
	<i>Захист лабораторно-практичних робіт</i>						
	<i>Опорний конспект питань самостійного опрацювання</i>						
	<i>Захист рефератів, проектів</i>						
	Модуль III. Художнє конструювання одягу.						
22.	Тема 22. Людина – споживач одягу. Анатомо-фізіологічні ознаки та психіка людини.						
23.	Тема 23. Зовнішній образ людини.						
24.	Тема 24. Загальні відомості про одяг “Історія та перспективи розвитку”						
25.	Тема 25. Призначення і функції сучасного одягу. Асортимент сучасного одягу та його властивості						
26.	Тема 26. Форми поверхні одягу. Взаємозв'язок форми поверхні одягу з фігурою.						
27.	Тема 27. Основні художньо-конструктивні показники моделей одягу.						
28.	Тема 28. Принципи утворення поверхні одягу різних форм. Художньо-конструктивні засоби створення різних форм поверхні одягу. Декоративно-конструктивні елементи.						
29.	Тема 29. Залежність художньо-конструкційної побудови моделей одягу від властивостей матеріалів						
	Всього						
	<i>Тестування</i>						
	<i>Захист лабораторно-практичних робіт</i>						
	<i>Опорний конспект питань самостійного опрацювання</i>						
	<i>Захист рефератів, проектів</i>						

Важливо при цьому звернути увагу вчителів технологій на передовий педагогічний досвід навчання основ дизайну (художнього проектування) у загальноосвітніх навчальних закладах. Існують програми з основ дизайну для профільного навчання учнів 10, 11 класів. Вони мають відповідний гриф і подані на сайті МОН України. Програми забезпечені поліграфічними підручниками і електронними посібниками з основ дизайну для учнів 10, 11 класів. Окремі розділи програми і підручників з технологій для основної школи також присвячені художньому проектуванню.

Висновок. Практична значущість післядипломної дизайн-підготовки вчителів технологій, образотворчого мистецтва і художньої культури визначатиметься розробкою методичних засад впровадження засобів дизайну у процес післядипломної освіти; розробкою програмового і навчально-методичного забезпечення післядипломної дизайн-освіти; спрямуванням дизайн-діяльності на виявлення і підтримку обдарованості курсистів післядипломної освіти.

Використана література:

1. Бровченко А. І. Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Анатолій Іванович Бровченко. – К., 2011. – 315 с.
2. Глухих Н. А. Модельер или дизайнер / Н. А. Глухих // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2005. – № 1. – С. 145-148.
3. Титаренко В. П. Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами українських народних промислів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Титаренко Валентина. – Полтава, 2010. – 509 с.

БОВСУНОВСКИЙ В. М. Особенности подготовки учителей технологий к проектно-художественной деятельности в процессе последипломного образования.

В статье проектно-художественная деятельность рассматривается в контексте обучению технологиям, а не изобразительного искусства. Актуализовано состояние исследования художественного проектирования в научных источниках. Предложено рабочую формулировку сущности понятий “художественное проектирование” как синоним к понятию дизайн.

Ключевые слова: художественное проектирование, дизайн, последипломное дизайн-образование.

BOVSUNOVSKY V. Training features of post-graduate technology teachers for desing and artistic activity.

In article design and art activity is considered in a context to training in technologies, instead of the fine arts. The condition of research of hudoyestvenny design in scientific sources is actualized. It is offered the slave I feel the formulation of essence of the concepts “hudozhestvneny design” as a synonym to concept design.

Keywords: art design, design, postdegree design education.

Гладун Т. С.

Рівненський державний гуманітарний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються питання організації самостійної роботи студентів-екологів у процесі підготовки до професійної діяльності. Наведені конкретні приклади розв'язування екологічних завдань на практичних заняттях, під час проходження навчальної, виробничої та переддипломної практик тощо.

Ключові слова: екологічна освіта, самостійна робота, підготовка екологів, професійна діяльність.

Перехід України до нових ринкових відносин підвищив вимогу до якості еколого-економічної підготовки майбутніх фахівців. У цій справі істотно зросла і виразно виявилася тенденція до посилення ролі самостійної роботи студентів.

Самостійна робота у період навчання у вищому навчальному закладі дає змогу студентам пізнати та засвоїти багатий досвід людства, накоплений у кожній галузі знань, освоїти засоби й методику проектування